

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

Cap. 1. Sacræ Eloquentiæ dignitas ex materiæ nobilitate: ac primùm
quam graues sint in ea de Deo sermones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

obem venerint, repente, aut rerum sterilitate torpentes exarscere, aut inquinata dictione, quasi resides aquas, & plurimum luti secum trahere. Quod si vernantius ipsa se veteris fecunditatis memor explicare cupit oratio, rerum tamen horror, & mœstitia necessarid confundit. Quale enim delectamentum est apud plebeas aures, & oscitantes muliereularum circulos, de tritis quibusdam bibliorum historijs longo & inerti verborum circuitu disserere, aut Christianæ religionis rudimenta tractare, aut à vasto quodam & agresti motu in vitia dicere, res tritas, & ad fastidientis stomachi nauscam, tam sæpè inculcatas? At vero in profana, quam appellatis, eloquentia, siue in vmbatilibus spatijs libeat excurrere, siue forenses palmas atrectare, hic audiuntur rerum complexiones maximarum, hic sensus vberes, hic sententiarum stimuli, hic opulentissima doctrinæ supellex, hic plausus, & fauor omnium.

Eloquentia forensis opulenta.

Hæc iste cum intemperantius effudisset, nesciebam, an magis deridere hominis deberem imperitiam, an indolere tam pueriliter in nugis lasciuienti: Cum Theophrastus noster, vir, quo nec magnis disciplinis instructior, nec ad omnem rationem humanitatis commodior, cum fastum hominis præclarâ oratione perstrinxisset, cepit de maiestate sacræ eloquentiæ, & eius argumentis, copiosius differere, vt à sacris oratoribus plerunque istas opes non tam nesciri, quod antea dicebamus, quàm contemni ostenderet. Perstringam summa totius dissertationis capita, & quidem paulo ornatori stylo, quando hic oratoris partes agimus.

Eloquentia sacra excellentia.

Sic equidem existimo, sacræ illam sanctorum virorum eloquentiam tantum humanæ præstare, quantum sol vmbre, flamma fumo, diuina mortalibus antecellunt. Etenim quæcunque ad grauiorem eloquentiam, siue excitandam, siue inuertiendam faciunt, fertilibus quædam seges sapientiæ, grauissimarum rerum argumenta, Dij præpotentis afflatus, incredibilis ardor animorum, suavis quædam prudentiæ œconomia, sermonis maiestas, solidaram adminicula virtutum, theatra denique ipsa, & confessus, & gloriosissima laborum præmia, huic vnitam propensè fauent omnia, vt meliori cœli riuo iure secundata videatur.

Sacræ eloquentiæ dignitas, ex materiæ nobilitate, ac primùm, quam graues sint in ea de Deo sermones.

CAPVT I.

PLacet igitur primùm, strictim & quasi per transeuntem videamus cœlestis illius eloquentiæ argumenta, quibus mirum in modum nobilitata collucet, vt suos oratores, vel infantissimos, per se faciat eloquentes. Occurrent hic tibi non fabellæ, & nugæ, non humana sapientiæ leuissima quædam choragia, sed maximarum rerum lumina, Deus, Angeli, Christus *Ἰησοῦς*, rex ipse Angelorum, Christianæ religionis mysteria, A postolorum triumpho, Martyrum laureæ, Virtutum decora, supplicia improborum, æternæ denique illius apex felicitatis.

Eloquentia sacra effectus. Eloq. sac. materia.

At vero de Deo, qui sermones non ij, quales in Platonis, aut Stoicorum schola floruerunt, sed qui ex altissima fluunt sapientiâ, & ex ipsius æterni Patentis sinu deriuantur. Deum ibi audies, mentem ab omni mortali concretione secretâ, optimam, sapientissimâ, sanctissimâ, spiritum per omnia commeanter, & singulis vniuersi partibus quasi accuratissimâ lyræ fidibus intentum, qui fluentium rerum canticum iucundissimâ varietate temperat ingenitus, immortalis, perpetuus, solus, ipse sibi locus, & mundus, & maximus quidem mundus, sapientiæ, sanctitatis, intelligentiæ, vitæ rationum, formarum, cui spirans omnis, intelligensq; natura, & habere, & agere non desinit gratias.

Deus mudo, vt lyra intensus.

Tertull. lib. contra Praxeam cap. 5.

Cernes deinde, vt graditur apud Prophetas insigni maiestate. Cherubinis insidens, & celeri ventorum turbine circumquaque rapitur. Sexcenta consequuntur currum milia, in quibus igneæ cohortes Angelorum, copiosâ luce circumfusa radiant, sol tanti, tamque stupendi numinis vmbra potius, quam effigies, ad eius nomen expauescit, adamantinæ cœli portæ contremiscunt, intendunt se flammæ nubes, & lucido quodam horrore totum hoc æteris spatium circumuestiunt, mugiunt tonitruum fragores, præmicant fulgura, volitant procellæ, ruunt fulmina, im-

Sol vmbra Dei. Dei nomē quantum.

mixtique grandini rutili carbones depluunt. Hinc discedit cœlum, hiant terrarum latebra, terrore perfusi manes mortuorum Regem sentiunt. Hæc tibi magnificam numinis speciem inurent.

Deus ætæ puerus. Dei Attributa.

Cumque sit eius natura maximè simplex, nec contineat in se quicquam admistum sui dispar, atque dissimile: habet tamen attributa varia, quæ sigillatim spectata, quantam dicendi, & quam fertilem materiam suppeditant? Ecquando exhaustietur immensitas illa, qua longe aliter quàm is, qui cœlo, & terris aquas præbet Oceanus omnia suo ambitu præcingit, in vniuersum diffusus, in se totus rediens, imo nunquam à se exiens, in se, & in cunctis, semper totus implens cœlum, & terram. præsentem potentia, non absentem naturam.

August. l. 7. de ciuit. Dei c. 30.

Quando satis prædicabitur infinitas, mentis humanæ nodus? quæ exeat, quò se condant nemo nouit, imo nec exire ab alio, nec in aliud se condere certò nouit, hæc demùm beata ignorantia est, quòd scimus ignorando.

S. Dionys. Areopag. epist. 5. ad Dorothæum.

Quid illa æternitas immensa, atque interminata vitæ tota simul, & perfecta possessio, qualis est Tempus certè, quod perpetuas micantium siderum conuersiones æquis passibus comitatur, faterur se haud scire, quid sit, aut vnde venerit, se labi, fluere, nasci, occidere, longam veluti catenam in hoc mortalitatis regno vicissim remeando versare, sibi vni incrementa damno esse, hanc vero intactam, illibatam, semper anam, semper formosam Virginem, quæ nec iuuentutis fonte, nec argenteis Canathi fluij, vorticibus indigeat, quibus deterta prioris æui fuligine, nouo gratiæ flore rubescat; Hinc illa perfecta, & stabilis, atque in eodem felicitatis vestigio consistens immutabilitas, quæ cum omnia per hanc rerum humanarum vicissitudinem videat agi, volui, reuolui, & quasi per eandem setram diuersis motibus reciprocari, tota sibi hæret sine villo sui aut dispendio, aut incremento.

Æternitas Dei.

Quid de singulari misericordia, qua huiusce vitæ subleuat miseras, imbecillitatem erigit, solatur viduitatem, instruit inopiam, lenit acerbitates, & quasi rotas sit ex materis vberibus conflatus, ita se missilorum infantium solitudini, atque orbitati, præsentem vbique, & clementem Deum impertitur?

Augustin. v. 1. c. 3.

Quid si eius scientiam consideres, qua se, qua omnia à se orta intelligit, qua tot cœlara in æthere partim errantium, partim inerrantium stellarum simulachra nominat, qua perpetuas dierum conuersiones consignat, qua imbrum stillas percenset, qua arenas numerat, qua profundissimas scrutatur voragines, qua subit, & explicat omnia; Num rectè istud occurret? Ecquid improsum est tibi, qui nosti omnia, & nulla natura est, nisi quia nosti eam?

Quid si potentiam, qua cœlo imperat, qua terras sustinet, qua calcatur inferos, qua sexcentos mundos condere, conditoque vel tenuissimo halitu distare potest: Quid si alia innumera coneris inuestigare? quoties argumentorum oppressus magnitudine cogentis exclamare:

sta bonitate, quæ cumulatissimum totius perfectionis florem complexa, nullius rei indigens, omnium opulentissima, se toti nature, atque adeo huic nostræ mortalitati profundissima quædam liberalitate profundit?

Providentia Dei.

Quid de inexplicabili prouidentia, quæ clauum vniuersi regit vigil, & infomnis, suo semper operi assiduus, atque intentus? num tot oculis tibi spectare videtur res mortales, quot sunt in illo pulcherrimo ætheris domicilio collucentium formæ stellarum? num tot manibus regere, quot eius potestatis insignia? num tot pedibus iustare, quot præsentia sunt indicia?

Miserentia Dei.

Quid de singulari misericordia, qua huiusce vitæ subleuat miseras, imbecillitatem erigit, solatur viduitatem, instruit inopiam, lenit acerbitates, & quasi rotas sit ex materis vberibus conflatus, ita se missilorum infantium solitudini, atque orbitati, præsentem vbique, & clementem Deum impertitur?

Scientia Dei.

Quid si eius scientiam consideres, qua se, qua omnia à se orta intelligit, qua tot cœlara in æthere partim errantium, partim inerrantium stellarum simulachra nominat, qua perpetuas dierum conuersiones consignat, qua imbrum stillas percenset, qua arenas numerat, qua profundissimas scrutatur voragines, qua subit, & explicat omnia; Num rectè istud occurret? Ecquid improsum est tibi, qui nosti omnia, & nulla natura est, nisi quia nosti eam?

6. 4. Mundos sexcentos potest condere Deus.

Quid si potentiam, qua cœlo imperat, qua terras sustinet, qua calcatur inferos, qua sexcentos mundos condere, conditoque vel tenuissimo halitu distare potest: Quid si alia innumera coneris inuestigare? quoties argumentorum oppressus magnitudine cogentis exclamare:

6. 4. Mundos sexcentos potest condere Deus.

Iam cum ad illam lucidissimam sanctissimam Triadis caliginem deuenies, vnum in trinis personis, si liceat intuebere, Patrem rerum omnium optimum maximum, qui dum acerrimo præstantissimæ mentis oculo se intelligit, & quasi in flagrantissimi nitoris speculo suam ipsius faciem contemplatur, filium generat κρᾶδιον λόγου, viscerum ingentem partum, vt appellat Synesius, atque adeo imaginem non quidem sublevis, & tenuibus impressam lineamentis, sed æterno diuinitatis caractere signatam, Deum de Deo, & Patri.

Spiritus
Sanctus
unum
Patris &
filij.

Patri per omnia æqualem Doum: Ab utroque
deinde spiratur illa sempiterna amoris flamma,
cuius facibus quicquid est modo castissima
dilectionis inardescit, Spiritus (inquam)
centrum Patris, & filij, Patri & filio
Num tu quoties de ijs cogitabis, toties in illum
te Polycriti lacum putabis ingredi, in quem
quo altius quis progreditur, eo magis ac magis
per singula momenta succrescentibus aquis
implicatur.

Vertes igitur te ad fabricam vniuersi, vide-
bis ab ea maiestate iacta terra fundamenta, li-
bratos colles, diffusas camporum immensita-
tes, prætexta instar elegantissimorum moni-
lium terris maria, tot insularum quasi ocellis,
& margaritis collucentia, ipsam spirabilem na-
turam terris intentam concipies, & qui suo
complexu cingit omnia summum ætherem, in
quo ratis, & in omni æternitate fixis legibus
voluuntur purissimi stellarum cœtus, totam
deniq; hanc rerum à summo numine locatam
homini supellectilem quoties spectabis, toties
magnificentissimo rerum spectaculo perfusus
laudum materiam in silentij vertes argumen-
tum.

De Angelis quoque locupletem esse dicendi
materiam.

CAPVT II.

D. Dionys.
de his or-
dinibus a-
ngeli. c. 6. de
hierarch.
caelest.
D. Greg.
hom. 34.
Angeli ex
visceribus
descriptio.

Angeli deinde magnæ illius mentis pu-
rissimæ quædam scintillæ, de sempiter-
ni luminis facibus accensæ, tantus, & in-
tot ordines diuisus exercitus, quantam non
dicam orationis, sed & admirationis mate-
riam suggerunt. Noli tales tibi fingere, qua-
les forte apud Pictores, & Poetas sæpe vidi-
sti, pusiones formosulos, quibus vultus ad-
mirabili fulgore circumfusos, crines in cerui-
cem molliter effusi, auro obryzo flauescunt,
& lactei colli nitorem blandissimo fauonio-
rum spiritu ventilati percurrunt: Quibus alæ
ex humeris emergunt geminæ: in cœlesti tex-
trina concinnatæ, florida viriditate, qualis in
pauonibus esse solet, irradiatæ: aureo croceo,
punico, cœruleo denique colore. miti ad-
modum temperie variatæ, tot referunt spe-
ciantibus pigmenta, quot in arcu cœlesti
cum voluptate miramur, Tunica deinde
byssina est quam subtilis denticulati operis

limbus circumquaque excurrens magna vestit
eum dignitate.

Tales si Angelos cogitas, quales tibi cum
pictoribus ludens expressi, totam vim ignoras
Angelorum. Natura illis pura est, subtilis, æ-
therea, quam nulla corporis figura delineat,
nulla materię labes infulcat, nullus corruptio-
nis næuus aspergit, & vt summam dicam, Angelus
nostri pars melior antiquis est. Angelus nihil
est præter animum. At quis animus non ex eo ter ani-
igne delibatur quo sidera volant, & sacri tor-
quentur axes, sed excitatissimæ mentis vigor
tantò expressus ad æternæ pulchritudinis ex-
emplar conformatus, quantò de eius fonte
propius respersatur, & vberius. Hinc ille om-
nium ornamentorum insignis quidam decor,
& honorum immortalis affluentia, quam in
conditorem suum gratissimæ voluntatis in-
genuitate refundunt. Tu si de beatarum men-
tium incredibili celeritate cogitas, finge tibi
nauium per immensa patens æquoris spatia
remis, velisque concitatissimè fluentem, lin-
gæ telorum è balistis emissas grandines, finge
reginam autem aquilam toto illo plumarum
remigio instructam contentissimo corporis ni-
sui, acerrimo cupiditatis ardore ruentem im-
prædas, finge istas, quæ à poetis memorantur
alas fulminum, & tuum quando liberum est
animum, & illam animi pupillam mentem
fulgure velocius per disunctissima quæque
tanti breui momento discurrerent, hanc si
cum Angelorum celeritate contuleris, restu-
dinem cum equo valentissimo comparabis.

Angelus
nihil
est
præter
animum.
At quis
animus
non ex
eo ter
ani-
igne
delibatur
quo
sidera
volant,
& sacri
tor-
quentur
axes,
sed
excitatissimæ
mentis
vigor
tantò
expressus
ad æternæ
pulchritudinis
ex-
emplar
conformatus,
quantò
de eius
fonte
propius
respersatur,
& vberius.
Hinc ille
omnium
ornamentorum
insignis
quidam
decor,
& honorum
immortalis
affluentia,
quam in
conditorem
suum
gratissimæ
voluntatis
ingenuitate
refundunt.
Tu si de
beatarum
mentium
incredibili
celeritate
cogitas,
finge tibi
nauium
per
immensa
patens
æquoris
spatia
remis,
velisque
conciatissimè
fluentem,
lingæ
telorum
è balistis
emissas
grandines,
finge
reginam
autem
aquilam
toto illo
plumarum
remigio
instructam
contentissimo
corporis
nisui,
acerrimo
cupiditatis
ardore
ruentem
im-
prædas,
finge
istas,
quæ à
poetis
memorantur
alas
fulminum,
& tuum
quando
liberum
est
animum,
& illam
animi
pupillam
mentem
fulgure
velocius
per
disunctissima
quæque
tanti
breui
momento
discurrerent,
hanc si
cum
Angelorum
celeritate
contuleris,
restu-
dinem
cum
equo
valentissimo
comparabis.

Quid dicam de illa præstantissimæ mentis in-
telligentia, cuius beneficio res omnes, quas
nos homuli ex luto, & argilla ficti, tanto cum
labore addiscimus, & ægè ratiocinando
colligimus, illi nullo negotio, nullo temporis
interuallo sagacissimo peruident, & im-
ditos quosque difficultatum nodos explica-
tissimè dissoluunt? Quid de illa cognitione
matutina, qua modo res in Deo, tanquam in
politissimi candoris speculo, vegeti coloris
flore viuidius accensas, modo in se iam remissa-
sas, & quasi diluto vigore minus aceres contem-
plantur? Quid de ipsius cognitionis felici
quodam constantia, cuius munere contingit,
vt eis non minus ab hac intelligentia cessare
liceat, quam plantis, aut animalibus ab actus
vitalis perpetuo quodam ministerio? si
quidem intellectio beatis mentibus pro vita
est. Iam si gratiam spectes, quibus ab ipsis or-
tus primordijs mirificè sunt nobilitati, cum re-

Vuuu 3 rum.